

PETAR ŠIMUNOVIĆ

19. II. 1933. – 5. VIII. 2014.

Nakon polustoljetne vrlo dinamične znanstvene prisutnosti u hrvatskome jezikoslovlju 5. kolovoza ove godine napustio nas je akademik Petar Šimunović, onomastičar, dijalektolog i leksikograf čiji su znanstveni dosezi ostavili neizbrisiv trag u kroatistici, ali i širemu slavističkom kontekstu. Oslanjajući se na temelje koje je u prvoj polovici 20. stoljeća postavio drugi veliki hrvatski jezikoslovac – Petar Skok, romanist, balkanolog, etimolog i onomastičar, Petar Šimunović razvio je i obilježio suvremenu hrvatsku onomastiku. Najveći je hrvatski onomastičar druge polovice 20. stoljeća.

Akademik Petar Šimunović rodio se 19. veljače 1933. u Dračevici na otoku Braču. Maturirao je na klasičnoj gimnaziji u Splitu, a diplomirao je hrvatski jezik i južnoslavenske jezike te francuski jezik na Filozofskome fakultetu u Zagrebu 1958. godine. Svoj znanstveni rad započeo je godine 1961. u tadašnjemu Zavodu za jezik Instituta za filologiju i folkloristiku, a današnjemu Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, gdje je predano radio do umirovljenja 2003. godine. Magistrirao je godine 1964. obranivši rad *Sumartinska onomastika*, a doktorirao je 1970. godine zapaženom disertacijom *Toponimija otoka Brača*.

Kao stipendist Humboldtove zaklade od 1972. do 1974. usavršavao se na Slavenskome institutu Sveučilišta u Kölnu. Ondje je od 1994. do 1998. godine bio i lektorom te gostujućim profesorom. Bio je profesorom na većemu broju poslijediplomskih jezikoslovnih studija u Hrvatskoj. Napisao je samostalno i u suautorstvu 30-ak knjiga te više od 500 znanstvenih, znanstveno-popularnih i stručnih radova. Kao organizator ili izlagač sudjelovao je na mnogim međunarodnim konferencijama i znanstvenim skupovima. Bio je suradnikom na mnogobrojnim međunarodnim znanstvenim projektima.

Kao onomastičar bavio se svim onomastičkim područjima te je nastojao da onomastika ne bude samo pomoćna disciplina u etimološkim, povijesnojezičnim, historiografskim, antropološkim i etnološkim istraživanjima, nego joj je htio dati puninu samostalne znanstvene grane te je u hrvatskome jezikoslovlju

nastojao primijeniti metodologiju i teorijske spoznaje vrhunskih poljskih, čeških i ruskih onomastičara. Uz terenska i arhivska istraživanja te tumačenjem imena bavio se i „rudarskim” poslom izrade anotirane onomastičke bibliografije pa je u suradnji s Valentinom Putancem godine 1987. objavio *Retrospektivnu onomastičku bibliografiju hrvatsko-srpsku do godine 1975.*

Nije moguće ovdje sažeto prikazati cjelokupni bogati znanstveni opus akademika Petra Šimunovića pa ću podsjetiti samo na dio knjiga kojima je zadužio hrvatsku znanost i kulturu.

Cijeli njegov autorski život obilježile su dvije velike ljubavi: ljubav prema hrvatskomu jeziku i ljubav prema rodnomu otoku Braču. Te su se ljubavi ispreplele i bile nadahnućem već u njegovoj prvoj knjizi *Toponimija otoka Brača* (1972.), čije je drugo dopunjeno izdanje pod naslovom *Bračka toponimija* izišlo 2004. godine. Knjiga je utemeljena na dobrome poznavanju suvremene toponomastičke teorije i metodologije, povijesti hrvatskoga jezika, ali i poznavanju bračkih govora te etnoloških, antropoloških i historiografskih činjenica koje toponomastičar mora poznavati kako bi mogao valjano protumačiti toponime kojega kraja. Tim se djelom i danas onomastičari služe kao svojevrsnim toponomastičkim priručnikom za sustavnu obradu toponima na dijakronijskoj i sinkronijskoj razini.

Uz Brač u fokusu njegova zanimanja bili su svi krajevi u kojima žive Hrvati pa je, u suautorstvu s akademikom Josipom Bratulićem, objavio *Prezimana i naselja u Istri – narodnosna statistika u godini oslobođenja I – III* (1985. – 1986.) – djelo koje svjedoči o hrvatskim naseljima u gotovo čitavoj Istri te o hrvatskome podrijetlu prezimena koja su bila nasilno talijanizirana.

Među najširim čitateljstvom bila je veoma popularna te je doživjela nekoliko dopunjenih izdanja knjiga *Naša prezimana – porijeklo, značenje, rasprostranjenost* (1985.) u kojoj Šimunović sustavno prikazuje razvoj, motivaciju i rasprostranjenost velikoga broja hrvatskih prezimena.

Istočnojadranska toponimija (1986.) knjiga je u kojoj je objavljen niz važnih onomastičkih poglavlja te koja je do tiskanja *Uvoda u hrvatsko imenoslovlje* (2009.) imala status neslužbenoga toponomastičkog udžbenika. Svaki mlađi, ali i stariji hrvatski toponomastičar otvorio ju je nebrojeno puta kako bi provjerio kakvo rješenje za određeno pitanje nudi *Pero*, kako smo ga odmilja nazivali u neslužbenim situacijama. I ta je knjiga doživjela još jedno dopunjeno izdanje te je objavljena pod naslovom *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora* (2005.).

Godine 1976. u suradnji s Valentinom Putancem uredio je *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske* u kojemu se na temelju popisa

stanovnika iz 1948. donose podatci o broju nositelja i rasprostranjenosti svih prezimena u Hrvatskoj. Od dana objave ta je knjiga nezaobilazno vrelo svim antroponomastičarima koji proučavaju prezimena, ali i osobna imena u Hrvatskoj.

Jedini je hrvatski autor u knjizi *Ślawiańska onomastyka – encyklopedia* (Varšava – Krakov, 2002.).

U radu na području onomastičke teorije izdvaja se njegovo sudjelovanje u izradi slavenske onomastičke enciklopedije (*Ślawiańska onomastyka – encyklopedia*, Varšava – Krakov 2002.) te rad u ekspertnoj skupini zaduženog za usustavljanje sveslavenskoga onomastičkog nazivlja. Rezultat je rada te skupine knjiga *Grundsystem und Terminologie der slavischen Onomastik / Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (1983.) u kojoj je Šimunović oblikovao hrvatske natuknice. Hrvatsko je onomastičko nazivlje dopunio i posuvremenio u monografiji *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, koja je kruna njegova onomastičkoga rada. To je prva knjiga u Hrvata s potencijalom onomastičkoga udžbenika.

Sa svojim otokom Bračem upoznao je sve u Hrvatskoj, ali i izvan nje i s pomoću popularne knjige *Brač – vodič po otoku*, koja je od 1972. do 1997. objavljena u nekoliko izdanja na hrvatskome jeziku te u prijevodu na nekoliko europskih jezika.

Najveći hrvatski onomastičar bio je i vrstan dijalektolog. Zadužio je hrvatsku i svjetsku akademsku zajednicu radom na dvama atlasima goleme vrijednosti: na *Hrvatskome dijalektološkom atlasu* i *Općeslavenskome dijalektološkom atlasu*. Ukupno je za potrebe izrade tih atlasa istražio 39 govora, što je za svakoga tko zna kako zahtjevno može biti terensko istraživanje veoma impresivna brojka. U suradnji s uglednim njemačkim slavistom Reinholdom Oleschom i s profesorom Matom Hrastom napisao je *Čakavisch-deutsches Lexikon* (1979. – 1983.).

Hrvatsku dijalektologiju, ali i rodni otok Brač, zadužio je i *Rječnikom bračkih čakavskih govora* (2006.). Na tome najsveobuhvatnijemu hrvatskom dijalektnom rječniku, u kojemu je na 750 stranica obradio više od 30 000 riječi, radio je dulje od petnaest godina. Njime je podignuo spomenik svojem otoku, ali i sebi samomu. I posljednja knjiga koju je objavio – *Čakavska čitanka* (2011.) – dijalektološko je djelo.

Njegov znanstveni rad priznala je i hrvatska znanstvena zajednica te je 1983. godine primljen u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti kao član suradnik, za izvanrednoga člana izabran je 1988., a redovitim je članom postao 1991. godine. Bio je tajnikom Razreda za filološke znanosti HAZU-a od 2004. do 2010. godine te član Predsjedništva Akademije od 2011. godine.

I šira je kulturna javnost prepoznala važnost predanoga rada akademika Šimunovića te je godine 1983. nagrađen Nagradom Općine Brač za istaknutu znanstvenu djelatnost, 1984. Republičkom nagradom „Božidar Adžija” za istaknutu znanstvenu aktivnost, godine 1998. Ordenom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića i 2001. godine Nagradom za životno djelo Hrvatskoga sabora, najvišim državnim priznanjem za cjelokupni znanstveni rad. Godine 2003. dobio je i nagradu za životno djelo Općine Pučišća „u ime svih općina na Braču i grada Supetra”.

Uživao je ugled među kolegama u neposrednoj radnoj sredini i izvan nje. Kolege iz Instituta u povodu šezdesete obljetnice života i tridesete obljetnice znanstvenoga rada posvetili su mu zbornik svojih radova koji je objavljen kao XIX. knjiga *Rasprava Zavoda za hrvatski jezik*. Slavistički institut iz Kölna, na kojemu je među studentima bio omiljenim profesorom u doba svoje gostujuće profesure, njemu u čast organizirao je 1998. godine međunarodni znanstveni skup.

Ugled koji je uživao među kolegama, ali i znanstvenicima različitih profila, ogleda se i u svečanome dvobroju časopisa *Folia onomastica Croatica* 12–13, koji mu je posvećen u povodu sedamdesete obljetnice života. Ondje je svoj znanstveni prinos na 578 stranica dalo 40-ak znanstvenika. Njegovi Bračani, zahvalni za cjeloživotnu znanstvenu angažiranost oko otoka Brača, o 75. obljetnici života posvetili su mu 22. broj *Bračkoga zbornika*.

Akademik Šimunović obnašao je i niz dužnosti u znanstvenim ustanovama i stručnim tijelima. Bio je predsjednik Onomastičkoga odbora pri Razredu za filološke znanosti HAZU-a, član Odbora za dijalektologiju HAZU-a te Odbora za leksikografiju HAZU-a, Odbora za etimologiju HAZU-a, Međunarodnoga slavističkog komiteta, od 1975. do 1979. tajnik Međunarodnoga slavističkog komiteta, član Međunarodnoga povjerenstva za slavensku onomastiku (Krakov) i od 1975. član Međunarodnoga vijeća za onomastičke znanosti (Leuven). Bio je glavni urednik Akademijina časopisa *Folia onomastica Croatica* i član Uredništva časopisa *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*.

U našem Institutu godinama je bio pročelnikom Odjela za povijest hrvatskoga jezika, dijalektologiju i onomastiku te voditeljem projekta *Onomastička istraživanja u Hrvatskoj*. Godine 2001. bio je vršiteljem dužnosti ravnatelja. Predanost, preciznost, temeljitost, pedantnost, discipliniranost i dobra organiziranost temeljne su osobine toga velikoga i neumornoga znanstvenog trudenika.

S druge strane, u neslužbenim situacijama bio je veoma opušten te se volio obraćati kolegama, osobito mlađima od sebe, osobnim imenom, često

hipokoristikom ili kakvim simpatičnim nadimkom. Volio je humor i neposrednu, spontanu komunikaciju. Na institutskim druženjima često bi zapjevao te je bio ponosan na svoj brački nadimak *Pivac*. Mnogi se sjećaju institutskih izleta na kojima je akademik Šimunović, kao vođa puta, neumorno informirao svoje kolege o krajevima kroz koje su putovali, o prošlosti i zemljopisnim osobitostima tih krajeva te, naravno, o imenima, njihovu nastanku, značenju i mijenama. Kao govornik koji osjeća svoje slušatelje, znao je složeno gradivo učiniti pamtljivim ubacujući dosjetke, anegdote i viceve.

Tu crtu neposrednosti i sluha za drugi tip slušatelja i čitatelja znao je iskoristiti pišući popularno-znanstvene članke i knjige. Tako je u dnevnim i tjednim novinama (*Slobodna Dalmacija*, *Večernji list* i *Fokus*) godinama pisao o hrvatskim prezimenima i zagrebačkim toponimima te je približio onomastiku najširemu čitateljstvu.

Odlazak akademika Šimunovića ostavio je nenadoknadivu prazninu u hrvatskoj onomastici, ali i u hrvatskome jezikoslovlju u cjelini. Napustio nas je iznenada, pun planova i spremnosti za nove znanstvene izazove.

Ankica Čilaš Šimpraga